

Om de toekomst van de belastingheffing van ondernemingswinsten in Europa (oratie)

Maarten de Wilde

“The international corporate tax system is under unprecedented stress”

‘The international corporate tax system is under unprecedented stress,’ aldus het IMF in zijn recente beleidsdocument ‘Corporate Taxation in the Global Economy’ (2019).¹ Er is wat mis. De winstbelasting staat in de schijnwerpers. Tot voor kort het domein van fiscale technici, maar nu breed bediscussieerd. In de media, politiek, maar ook in de rechtspraak en wetenschap. Met telkens een ongedefinieerd onbehagen over ‘hoe het er met de vennootschapsbelasting voor staat’. Het ongenoegen lijkt breed gedeeld. Het tegengestelde lijkt echter te gelden als het gaat om de oplossing. Of zelfs maar de duiding van het probleem. Daar wordt heel verschillend over gedacht.

Een cocktail van omstandigheden, nog geen 10 jaar geleden, bracht ongeëvenaarde bewegingen op gang in ons denken over hoe we multinationals moeten belasten. De financiële en economische crises, die gelukkig al weer even achter ons liggen, en de belastingverzwaringen en versoberingen van de welvaartsstaten die hier in veel landen het gevolg van waren, wakkerden een ontwikkeling aan waarbij in samenlevingen wereldwijd de vraag opkwam of het internationale bedrijfsleven nog wel zijn ‘fair share’ bijdraagt aan de financiering van de collectieve uitgaven.

Integriteit van de winstbelasting

Multinationals zouden via ingewikkelde constructies hun belastingdruk verlagen. Landen zouden ze daartoe met oneerlijke belastingverlagingen aanzetten. Om ze te stimuleren zich daar te vestigen, of juist om daar gevestigd te blijven. Om de begrotingen op orde te houden zouden werknemers en consumenten de rekening betalen. Dit leidde een breed ‘dit-moet-toch-niet-kunnen-denken’ in, en dat vormde de aanleiding voor een niet eerder geziene politieke prioritering van de winstbelasting. Het gaat ook ergens om; de integriteit van het belastingstelsel.

In 2013 startte de OESO op verzoek van de G20 een project om de problematiek te adresseren, het ‘Base Erosion and Profit Shifting Project’, ‘BEPS’. Begin oktober 2015 publiceerde de OESO de uitkomsten daarvan in zijn ‘BEPS-Package’; een pakket rapporten langs 15 actiepunten die landen handvatten geeft voor maatregelen om de problematiek op internationaal gecoördineerde wijze te adresseren. De bedoeling was niet het systeem te wijzigen. Centraal staat de gedachte dat winst moet worden belast waar de waarde wordt gecreëerd.

---

¹ Zie <https://www.imf.org/en/Publications/Policy-Papers/Issues/2019/03/08/Corporate-Taxation-in-the-Global-Economy-46650>

Of in ieder geval ergens eenmaal. De rapporten draaien om 'substance', reële activiteiten – dus niet alleen op papier, 'coherentie', stelselaansluitingen, en 'transparantie', administratieve samenwerking.

Bijna 130 landen doen binnen het 'Inclusive Framework' mee aan de implementatie van de maatregelen in hun belastingsystemen. In juni 2017 tekenden 70 landen, waaronder Nederland, het anti-BEPS-verdrag, dat inmiddels in werking is getreden. De EU-lidstaten hebben maatregelen genomen via EU-wetgeving, richtlijnen, waaronder de moeder-dochterrichtlijn en de anti-belastingontwikingsrichtlijn – ATAD. De Europese aanpak van oneerlijke belastingconcurrentie verloopt via de staatssteunregels en politieke-drukuitoefening, bijvoorbeeld via de Gedragscodegroep.

De VS heeft in 2018 een eigen set hervormingen doorgevoerd, de 'US Tax Reform'. Het tarief is daar verlaagd en tegelijkertijd heeft de VS voor Amerikaanse bedrijven een wereldwijd minimumtarief ingevoerd. Amerikaanse bedrijven moeten minstens zo'n 12 tot 13% belasting betalen. Als zij in het buitenland minder betalen dan heft Amerika tot dat niveau bij GILTI heet deze regeling. Amerikaanse bedrijven die hun producten en diensten buiten Amerika verkopen, worden tot datzelfde tarief via de belasting gesubsidieerd. Deze regeling, de FDII, is bedoeld om Amerikaanse bedrijven een concurrentievoordeel te geven op de mondiale markten.

Oneerlijk?

De anti-BEPS-maatregelen hebben de discussie echter niet doen verstommen. Het systeem wordt nog steeds als 'oneerlijk' gezien. Marktlanden zouden niet genoeg van de belastingtaart toebedeeld krijgen. Ontwikkelingslanden zouden onvoldoende worden gekend. En winst zou nog steeds aan heffing kunnen ontsnappen door te investeren in laagbelastende landen. De perceptie blijft dat bedrijven, gedijend bij globalisering, marktliberalisering en de digitalisering van economieën, in staat blijven zich te onttrekken aan hun morele verplichting bij te dragen aan de financiering van de samenleving.

Inmiddels komt ook de minder florissante keerzijde van de anti-BEPS-maatregelen opborrelen. De stapeling van polyinterpretabele symptoombestrijdende regelcomplexen onder een steeds ambiguër wordende vlag van misbruikbestrijding, 'naming & shaming' van landen en bedrijven, door andere landen en andere bedrijven, door EU-instellingen, door politiek en media, en een daarmee gepaard gaande inboeting op rechtszekerheid en democratische legitimiteit.

'Beyond BEPS'?

De mondiale discussie spitst zich ondertussen toe op de uitdagingen van het internet. Moeten we met verdergaande maatregelen – al dan niet alleen voor de grote internetbedrijven – buiten de fiscale paden treden? Beyond BEPS. Om marktlanden of 'contentgebruikerlanden' een deel van de grondslag te laten toekomen? Het idee bestaat het verdeelmechanisme,

het arm's-lengthbeginsel, op te rekken en voor dat doel onder aan de streep een soort formule te ontwikkelen. Een controversiële aangelegenheid. Want herverdeling van grondslag brengt niet alleen winnaars, maar ook verliezers.

Zouden andere landen naar Amerikaans voorbeeld moeten overgaan tot vaststelling van een bepaald minimumtarief, en als andere landen niet meedoen tot het binnenlandse tarief bij te heffen. GLOBE heet het voorstel, 'BEPS 2.0'. Ook dit is controversieel, want het tast de vrijheid, de soevereiniteit, van landen aan om via de belasting beleid te voeren om investeringen aan te trekken en zo de binnenlandse economie te stimuleren. Dit allemaal nog los van allerlei juridische stekeligheden.

Binnen de EU zijn de meest systemische hervormingsvoorstellen gekomen van de Europese Commissie. Eind oktober 2016 presenteerde de Commissie zijn 'Reform Package', met daarin een voorstel voor een Europese vennootschapsbelasting voor grote bedrijven, de 'CCCTB', de 'common consolidated corporate tax base', of 'triple CTB'. Het voorstel is een opgepoetste versie van een eerdere uit 2011 die toen niet van de grond kwam. De voorstellen betreffen een gemeenschappelijke EU-brede belastinggrondslag en een EU-breed verdeelmechanisme om de Europese winsten van het internationale bedrijfsleven over de lidstaten te verdelen via een wiskundige formule. Bedrijven zouden voor de administratie bij de belastingdienst van één enkele lidstaat terecht kunnen, een 1-loketsysteem, de 'one stop shop'. De lidstaten zouden alleen nog zelf het belastingtarief kunnen bepalen.

De lidstaten hebben de Commissievoorstellen niet met gejuich ontvangen. De Commissie ziet in de triple CTB de grote holistische systeemoplossing. Een aantal parlementen van de lidstaten, waaronder de Nederlandse, heeft echter formele bezwaren geuit en trokken een gele kaart. Het aantal kaarten was onvoldoende om de Commissie te dwingen de voorstellen nog eens te bekijken. Wel toont het de weerstand die in ieder geval bij een aantal lidstaten bestaat. Dit als het gaat om de harmonisatie-ambities van de Commissie voorbij de bestaande kaders. We zien de laatste tijd dan ook weinig politieke bewegingen op het triple CTB-dossier. Het lijkt er niet op dat de voorziene ingangsdatum van 1 januari aanstaande zal worden gehaald.

In de tussentijd is het ook niet gelukt om politiek draagvlak te vinden voor het 'Digital Tax Package' van de Commissie van maart vorig jaar. Toen kwam de Commissie met maatregelen, ook voorbij de bestaande kaders, speciaal voor de grote internetbedrijven die hun omzet halen uit digitale dienstverlening aan contentgebruikers in Europa. Denk aan zoekmachines, sociale media, en digitale marktplaatsen. De voorstellen voor een omzetchting belasting voor bepaalde internetdiensten en een digitale vaste inrichting voor de langere termijn bleken eind vorig jaar te controversieel om zelfs maar op onderdelen politieke overeenstemming te bereiken. Al zag het Europees Parlement het nog wel zitten om de digitale vaste inrichting de triple CTB in te faseren. Begin dit jaar verschoof de blik naar de OESO en de GLOBE-/BEPS 2.0-voorstellen. Ondertussen is een aantal lidstaten, waaronder Frankrijk, overgegaan tot unilaterale maatregelen; iets wat de Commissie met het 'Tax Package' juist probeerde te voorkomen. In Nederland steeg een proefballon op.

Impasse?

Wat gaat er mis? De anti-BEPS-maatregelen gaan niet ver genoeg en leiden tot rechtsonzekerheid. De verdergaande voorstellen, zoals de CCCTB maar ook het GLOBE-/BEPS 2.0-voorstel, gaan te ver want ondermijnen de fiscale beleidsautonomie van landen. Een impasse. En het ongenoegen blijft ondertussen bestaan.

Hoe verder?

De vraag is nu hoe 'Europa' zou moeten reageren op de maatschappelijke roep om een integer en adequaat functionerend vennootschapsbelastingstelsel voor de toekomst, voor de interne markt, voor de globaliserende markt wellicht. Kan worden gekomen tot een belastingstelsel dat de interne-marktgedachte reflecteert en tegelijkertijd recht doet aan de legitieme belangen van de lidstaten? Hoe verder? Is de impasse te doorbreken? Deze rede beoogt bij te dragen aan de gedachtevorming hierover; *Om de toekomst van de belastingheffing van ondernemingswinsten in Europa.*

Verouderd systeem

Laten we beginnen met het probleem. We hebben te maken met een vraagstuk dat verder strekt dan welk individueel land of internationaal bedrijf dan ook.

De winstbelastingssystemen van landen, ook die van Nederland, zijn sterk verouderd geraakt. Ze stammen uit de jaren 20 van de vorige eeuw en worden sindsdien steeds weer opgelapt waar ze niet goed functioneren. Ze zijn ontworpen voor de economie van toen, waar het vooral ging om bulkhandel langs wereldhandelsprijzen en op 'brick-and-mortar' gerichte lokaal georganiseerde bedrijfsmodellen, dichtbij de klant. Vandaar de vaststelling van de belastingplicht op basis van een lokale fysieke of juridische aanwezigheid. En vandaar de vaststelling van marktprijsgeoriënteerde verrekenprijzeregels voor juridische transacties binnen concern.

Toen was het logisch daar bij aan te knopen. De economie werkte zo. Maar inmiddels niet meer. Aangejaagd door globalisering, marktliberalisering en het internet organiseren bedrijven, zowel 'techbedrijven' als 'traditionele' bedrijven, hun bedrijfsprocessen op regionaal of zelfs mondiaal niveau. Het internationale bedrijfsleven commercialiseert 'intangibles', versnipperd productielocaties wereldwijd om redenen van marktefficiëntie, en levert goederen en diensten op afstand, zonder enige lokale fysieke aanwezigheid zoals internetbedrijven; of met een slechts geringe op routinefuncties gerichte aanwezigheid zoals de meer 'traditionele' bedrijven – die natuurlijk ook steeds meer digitaliseren, waardoor 'tech' en 'niet-tech' zich niet laten onderscheiden. Anders dan vroeger hoeven bedrijven productie en afzet niet langer nabij elkaar te organiseren om geld te kunnen verdienen.

De winstbelastingssystemen hebben geen gelijke tred gehouden. Die gaan nog steeds uit van de economische werkelijkheid van 100 jaar geleden. Globalisering en digitalisering slaan ondertussen een groeiend gat tussen winstbelasting en marktrealiteit. Dit zet grote druk op

het heffingsmodel en voedt de vraag of het nog wel is toegerust om de maatschappelijke en sociaal-economische werkelijkheid van vandaag adequaat te ondervangen.

Beschadigd vertrouwen

Met hun verouderde winstbelastingssystemen zijn landen internationale bedrijfsprocessen gaan beïnvloeden. Dit leidt tot fiscaal geïndiceerde verstoringen in investeringsbeslissingen. Landen behandelen het internationale en nationale bedrijfsleven fiscaal verschillend, ze behandelen sectoren van bedrijvigheid verschillend, en stemmen hun belastingssystemen niet goed op elkaar af. En landen herstellen de weeffouten in hun belastingstelsels niet. Bedrijven worden in staat gesteld hun economische aanwezigheid en hun belastbare aanwezigheid van elkaar los te weken, en zo de werking van het stelsel te beïnvloeden. Landen reageren door elkaar via tariefmatiging te beconcurreren om de investeringsbeslissing van de multinational: het gevolg is een neerwaartse kringloop, een race naar de bodem, met onder aan de streep louter verliezers. Dit beschadigt de economie en het vertrouwen in de integriteit van het stelsel.

Landen zitten er bovenop, maar het lijkt dat de maatregelen 'don't cut the mustard'. In plaats van de weeffouten aan de wortel te adresseren hebben landen, Nederland ook, vooralsnog vooral symptoombestrijdend gereageerd en steeds weer extra lagen regelgeving aan de bestaande regelcomplexen toegevoegd. Ook de anti-BEPS-maatregelen hangen weerbarstige status quo's uit het verleden aan en richten zich primair tot de bestrijding van de symptomen van een falend model.

De stand van zaken vandaag is dat landen antimisbruikmaatregel op antimisbruikmaatregel hebben gestapeld en belastingsubsidie op belastingsubsidie. Dit, zonder het model te wijzigen en eigenlijk ook zonder echt scherp te hebben wat nu precies onder agressieve planning en oneerlijke concurrentie moet worden verstaan. Of aan welke randvoorwaarden het 'juiste' heffingsmodel nu eigenlijk zou moeten voldoen.

Ondertussen zijn de rechtsgevolgen in een winstbelastingaangelegenheid in een concreet geval vaker ongewis dan rechtszeker. Waar is het lichaam gevestigd? Is sprake van een vaste inrichting? Is de rente aftrekbaar? Is hier sprake van misbruik? Is de pricing at arm's length? Hebben we te maken met verboden staatssteun? Moet deze structuur worden gerapporteerd? Vragen die zich zonder een complexe technische analyse niet laten beantwoorden. En zelfs dan zal een eenduidig antwoord zich lang niet altijd aandienen. Sterker, zelfs als het antwoord in het positieve recht wél te vinden is, dan bestaat nog steeds de kans dat de uitkomst niet door iedereen als eerlijk zal worden aanvaard. Wellicht zelfs als een belastingontwijkende constructie die koste wat het kost moet worden bestreden.

Hoe dan wel? We weten het niet meer...

Maar hoe dan? We weten het niet meer. We zijn aangekomen op het punt dat we in een concrete situatie niet langer weten of zelfs nog maar een gevoel hebben hoeveel 'substance'

de concernestructuur moet bevatten om aan de veilige kant van de discussie te zitten. Of andersom geformuleerd: vanaf welke mate van juridische inkleding de 'geest van de wet' ons voorschrijft dat we moeten concluderen tot agressieve planning of oneerlijke concurrentie. Laat staan de gevolgen die we daaraan moeten verbinden.

De BEPS 2.0 ontwikkelingen van maart dit jaar² leggen hier in feite nóg een stapel regelgeving bovenop. Dit, met als verschil dat deze het onderliggende model wél raakt, of in ieder geval stevig schampt. Een 'halverwege-oplossing' zal onherroepelijk tot alleen maar nieuwe problemen en complicaties zal leiden (De Wilde en Wisman, 2019). De maatregelen worden gespind te gaan gelden voor alleen internetbedrijven. Aangejaagd door de druk om te veranderen worden nu oncontroleerbare grondslaghervreiding richting marktjurisdicties en bijheffing tot nationaal niveau over actief inkomen van buitenlandse concernonderdelen voorgesteld. *I'll tax if you don't*. Een wolf in schaapskleren die danst met een olifant in een porseleinkast. Niet doen. Mijn indruk is dat de Nederlandse beleidsinzet erop gericht is de discussie af te buigen naar een minder problematische oplossingsrichting. Als ik er niet naast zit, dan is dat wat mij betreft een goede zaak.

Weeffouten

Terug naar de problematiek. Waar zitten die weeffouten?

Winstbelastingssystemen zouden moeten zijn ontworpen en ingericht met in gedachten dat zij billijk – een gelijke behandeling van gelijke gevallen – en economisch efficiënt – zo min mogelijk verstorend – functioneren. Concerns zouden eenmaal over hun economische winsten moeten worden belast. En dan op die geografische locaties waarmee zij in economische zin een verbinding hebben.

En inderdaad, in essentie proberen de meeste landen dit met hun vennootschapsbelastingen te bereiken. Ze hanteren vergelijkbare heffingsjurisdictieconcepten om de aanwezigheid van de multinational te duiden en daar de belastingplicht op te baseren - 'nexus'. En landen hanteren vergelijkbare methoden om de omvang van het inkomen op die locatie vast te stellen - allocatie. Het gaat mis bij de nadere inrichting van deze concepten en methoden, de bouwstenen van het model. Die garanderen niet een verbinding tussen economische aanwezigheid en belastbare aanwezigheid.

Bij de vaststelling van de belastingplicht knopen landen aan bij de juridische aanwezigheid of de fysieke aanwezigheid van het concern. Landen hanteren de vennootschappelijke nationaliteit van een rechtsvorm. Landen knopen aan bij de plaats waar het lichaam door de bestuurders wordt geleid. En landen knopen aan bij de plaats waar het concern zijn materiële bezittingen ondernemingsmatig inzet, de vaste inrichting. Lichamen zijn afzonderlijk belastingplichtig, ook als zij deel uitmaken van een functioneel geïntegreerd concern, de 'separate entity approach' of 'separate accounting'. Voor de grondslagvaststelling wordt gekeken naar de nominale toename van het eigen vermogen. De heffingsgrondslag wordt verdeeld over investeringsjurisdicties, over de aanbodzijde – het 'oorspronglandbeginsel'. Dit

---

² Zie <https://www.oecd.org/tax/beps/beps-actions/action1/>

wordt onder het transferpricingmodel bereikt via een marktwaardevaststelling per eenheid uitgeoefende functies. De verdeling op deze wijze verloopt impliciet, omdat het mechanisme in woord aanknoopt bij de norm dat iedere transactie binnen de groep voor fiscale doeleinden moet worden geprijsd via een derdenvergelijking, alsof betrokken concernlichamen niet gelieerd zijn, het 'arm's length-beginsel'.

Landen die zich hier niet in kunnen vinden – marktlanden, ontwikkelingslanden, opkomende economieën, 'contentgebruikerlanden' – proberen waar het hun uitkomt grondslag op andere manieren naar zich toe te trekken. Dit, bijvoorbeeld via oprekking van arm's length – 'location savings', 'user participation', 'marketing intangibles', de staatssteunregels –, of via een ad hoc uitdijend arsenaal omzachtige bronbelastingen of varianten daarop – 'technical service fees', vermogenswinstbelastingen. Als het even kan buiten de werkingssfeer van de daartoe hinderlijk beperkende belastingverdragen – 'digital services taxes', 'equilization levies', 'diverted profits taxes'. Landen gaan hier uiteraard vooral toe over als zij zich dit menen te kunnen permitteren.

Heffingsjurisdictie (wie?)

Het gaat aan de basis mis. *In de eerste plaats* zijn de aanknopingspunten voor heffingsjurisdictievaststelling verouderd en gebrekkig geraakt.

De vennootschappelijke nationaliteit, bijvoorbeeld, ontbeert iedere ratio. Het paspoort van een rechtsvorm heeft met inkomensproductie natuurlijk niks te maken. Tegen de achtergrond van een mondiale convergentie en flexibilisering van rechtspersonenrechtstelsels verschaft het niet veel meer dan een breed palet van feitelijk uitwisselbare rechtsvormen waarmee de onderliggende ondernemingsactiviteiten van de multinational naar believen kunnen worden ingekleed. Dit, zonder deze in economische zin daadwerkelijk te wijzigen. Ook de feitelijke leiding levert een arbitrair aanknopingspunt op, want de vaststelling verloopt langs vooral ceremoniële aangelegenheden, zoals de locatie waar de bestuursbeslissingen worden genomen. De mogelijkheden die het internet biedt – videoconferencing, 'e-meetings' – en de internationale mobiliteit van managers en bestuurders laat toe bestuursvergaderingen en bestuursbeslissingen te nemen op min of meer elke willekeurige locatie. Dit, nog los van de mogelijkheden om managementfuncties, waar opportuun, aan derden te 'outsourcen'. De activiteiten kunnen qua werkelijke omvang vrij bescheiden zijn. Het gevolg is dat deze aanknopingspunten aan een ieder ter beschikking staan om vrijelijk te worden ingezet om de residuele winsten van concernentiteiten willekeurig aan landen te doen toekomen.

Iets vergelijkbaars geldt voor de benodigde fysieke aanwezigheid voor de constatering van een vaste inrichting en daarmee een belastbare aanwezigheid. Markten zijn goed te bedienen met slechts een geringe op routinefuncties gerichte lokale aanwezigheid, of zelfs zonder enige fysieke aanwezigheid, bijvoorbeeld als het gaat om dienstverlening via het internet. Het vaste-inrichtingsbegrip is daarmee volstrekt uit de tijd geraakt en verworpen tot een

overblijfsel van een antieke marktrealiteit. En vandaag niet veel meer dan een arbitrair werkend aanknopingspunt voor heffingsjurisdictievaststelling; een portiek voor een willekeurige verdeling van belastinggrondslag over landen.

Nominale toename eigen vermogen (wat?)

In de tweede plaats leidt de keuze voor de nominale toename van het eigen vermogen als heffingsmaatstaf tot verstoringen in financierings- en investeringsvoortgangsbepalingen. In het winstbegrip ligt de anomalie besloten dat de financieringsvergoeding voor de verstrekking van vreemd vermogen, rente, aftrekbaar is, maar dat dit niet het geval is voor de kostencomponent van het eigen vermogen, de opportuniteitskosten van kapitaal. Het winstbegrip subsidieert schuldfinanciering. De 'debt-equity bias'.

De keuze om lichamen afzonderlijk belastingplichtige te maken, verergert de effecten. Financieringen binnen concern, bijvoorbeeld, zijn anders dan derdenfinancieringen niet aan marktwerking onderworpen, maar beïnvloeden wel de fiscale winstbepaling. Via interne rentestromen zijn de op concernniveau behaalde investeringsrendementen vrij willekeurig over groepsvennootschappen en daarmee over landen te verdelen. Dit zet aan tot het fiscaal geïndiceerd opzetten van interne financieringsstructuren om de belastingdruk te verlagen. De combinatie met winstneming bij realisatie prikkelt tot belastingdrukverlaging door uitstel van winstneming; het in de tijd naar achteren duwen van belastbare 'plussen'. Of juist door aftrekbare 'minnen' in de tijd naar voren te halen. Belastinguitstel - 'tax deferral' - betekent commerciële waardetoevoeging en geeft aanleiding tot allerlei stekeligheden.

Transfer pricing (waar?)

In de derde plaats brengt de keuze voor het oorspronglandgeoriënteerde grondslagverdeelmechanisme – het transferpricingmodel – mee dat het zeer lastig, zo niet onmogelijk is, de overwinsten van de multinational op enigszins consistente wijze over landen te verdelen. De beprijzing van transacties binnen concern langs een derdenvergelijking heeft te kampen met een kritische weeffout. Zij negeert dat in de echte wereld een commerciële overweging ten grondslag ligt aan de beslissing om een bepaalde functie op geïntegreerde wijze binnen concern, 'in-house', uit te oefenen. En juist niet aan een derde uit te besteden. De beslissing 'zelf doen' of 'outsourcen' wordt gestuurd door de overweging welke het meest oplevert. De voordelen van het internaliseren van functies wordt zelfs gezien als de verklaring voor de opkomst van de multinationale onderneming in de tweede helft van de vorige eeuw – de 'theory of the firm'. Groepsentiteiten en onafhankelijke derden zijn niet gelijk. Het gevolg is dat de synergetische voordelen van concernintegratie aan het toerekeningsproces ontsnappen.

Daar komt bij dat de derdenvergelijking, de zoektocht naar de 'comparable', het 'unieke' element in de diensten en producten van de multinational negeert. Dit is problematisch omdat het juist het door de markt gepercipieerde element van 'uniekheid' of het 'nieuwe' is, dat de onderneming in een quasi-monopoliepositie brengt. En precies die monopoliepositie

stelt hem in staat te ontsnappen aan prijserosieprocessen in de markt, en structureel overwinsten te genereren. Het 'nieuwe' wordt veelal geput uit 'intangibles', de merkenrechten, octrooien, know how en patenten, waarvoor geen 'comparables' bestaan. En het is juist het unieke in die bedrijfsmiddelen dat de commerciële waarde van de onderneming opstuwt en daarmee het probleem van de niet-bestaande 'comparable' in kwantitatieve zin vergroot. Dit maakt de grondslagtoedeling onder het arm's-lengthbeginsel een volstrekt arbitraire aangelegenheid. Terugvallend op de juridische inkleding ontstaat hier de problematiek van de strategische inzet van arm's length door zowel landen als bedrijven in de mondiale touwtrek om grondslag.

Arbitraire heffing

Arbitraire heffing, belastingconcurrentie, grondslaguitholling, winstverschuivingen, investeringslocatieverstoringen en verminderde belastingopbrengsten; alle zijn de gevolgen van het gebrekkige systeemontwerp.

Winstbelastingssystemen beogen grondslag te verdelen over de aanbodzijde, aan oorsprong-jurisdicties waar de productiefactoren kapitaal en arbeid worden samengebracht. Naar marktlanden, waar de producten worden afgezet, bestemmingsjurisdicties, wordt niet echt gekeken. Bij tariefverschillen tussen landen stimuleert de aanbodkantoriëntatie in het model tot verlegging van grondslag naar de lager belastende jurisdictie.

Met hun winstbelastingssystemen faciliteren landen bedrijven hun winsten 'op papier' te verplaatsen om zo hun effectieve belastingdruk te matigen. Dit, zonder de onderliggende investeringsstructuren substantieel te wijzigen. Het klassieke effect is dat landen elkaar vervolgens op oneerlijke wijze via hun belastingstelsels beconcurreren. Door fiscale schuilplaatsen aan te bieden – 'tax shelters' – en multinationale ondernemingen aan te moedigen hun winsten daar via juridische constructies onder te brengen – 'tax sheltering'. Dit gaat ten koste van de landen waar de investeringen werkelijk plaatsvinden. We hebben het hier over de strategieën waarover we ook in de krant lezen met intrigerende namen als 'double sandwiches' en 'stateless income'.

Het heffingsmodel zet daarnaast aan om reële investeringen en daarmee de winsten onder te brengen in de lager belastende jurisdictie. Dit leidt tot verstoringen in investeringslocatiebeslissingen. Diverse studies suggereren dat onderlinge tariefverschillen investeringslocatiebeslissingen beïnvloeden.

De gedragseffecten tonen zich lastiger waar het reële activiteiten betreft. Intuïtief lijkt de verklaring te liggen in de gedachte dat zolang het mogelijk is belastingbesparingen te realiseren door winsten op papier te verplaatsen, er weinig aanleiding bestaat de onderliggende investeringen te verleggen. Dat is toch meer gedoe dan wanneer de besparing net zo goed met een 'box-and-arrow-planningarrangement' kan worden bereikt.

Dit zou overigens wel betekenen dat zover landen in staat blijken kunstmatige winstverschuivingen terug te dringen en wat lucht uit hun belastingstelsel te kloppen – wellicht via

mondiale implementatie van de 'substance-uitkomsten' van het BEPS-project – een onverminderde focus op de inputs in het oorsprongland zeer wel aanleiding kan geven tot verdergaande concurrentie om reële investeringen. Of in ieder geval om 'substance'. En een daarmee gepaard gaande druk op tarieven. Landen zouden wellicht worden aangespoord hun generieke tarieven te verlagen, of op de gedragseffecten in te spelen via begunstigende regimes voor bijvoorbeeld innovatie - 'patent boxes' – of andersoortige productieactiviteiten – 'tax holidays' en 'tax free zones'. Zo bezien zouden de anti-BEPS-maatregelen tot een versnelling van de race naar de bodem aanleiding kunnen geven.

Het gevolg van dit alles is dat we te maken hebben met een zeer mobiele en elastische winstbelastinggrondslag. Een grondslag die in toenemende mate lijkt te reageren op belastingdrukverschillen tussen landen.

Tegelijkertijd zijn landen onderling verdergaand afhankelijk geworden als het gaat om de stabilisering van hun vennootschapsbelastingopbrengsten. Soevereiniteit is niet langer wat het eens was. In het oorspronglandgeoriënteerde belastingparadigma kan alleen coördinatie – uiteindelijk een mondiaal bodemtarief zonder verdere beleidsruimte – een einde maken aan het continue proces van fiscale grondslagerosie.

Individuele landen lijken echter niet altijd even bereid elkaar tot gemeenschappelijk voordeel in harmonie naar een nieuw evenwicht te coördineren. Integendeel, in misschien wel een staat van vertwijfeling en egocentrisch nationalisme proberen sommigen ten einde raad hun vervlogen autonomie te herwinnen. Dit, door op soms zelfs wat lichtvaardige wijze gefragmenteerd over te gaan tot introductie van protectionistische belastingmaatregelen waar het uitkomt. Daartoe aangemoedigd door politieke klimaten van conservatisme en antiglobalisme. Soms ook gaan landen juist over tot introductie van 'fiscale façades'. Maatregelen die de suggestie wekken misbruik op robuuste wijze te bestrijden. Daarmee inspelend op de maatschappelijke roep om de problematiek krachtig te adresseren. Maar die uit bijvoorbeeld vestigingsklimaatoverwegingen uiteindelijk feitelijk niet zo heel veel meer doen dan een ineffectief rookgordijn opwerpen.

Overheden bevinden zich in een lastige positie. Je hebt zoveel beleidsruimte als je je geopolitiek kunt veroorloven. Belastingverzwaringen maken landen duurder en dus minder aantrekkelijk als investeringsjurisdictie. Dit brengt het risico van een dempende werking op investeringen, werkgelegenheid en dus economische groei. Dit, nog los van de afwenteling. Wie betaalt de rekening? Wie zegt dat al die krachtige misbruikbestrijders niet uiteindelijk neerslaan bij de consument en de modale werknemer? Niemand die het precies weet. In dat licht is het dan ook wat tragisch te noemen dat er vrijwel niets in het BEPS-project zit dat aan de systemische problemen in de vennootschapsbelasting iets werkelijk betekenisvol verandert.

CCCTB...

De doodlopende weg die landen hun winstbelasting lijken in te sturen, maakt de CCCTB, het Commissievoorstel voor een Europese vennootschapsbelasting, een interessant onderzoeksthema. Te meer nu de Commissie deze 'triple CTB' presenteert als alomvattende oplossing voor de diepgaande problemen waarmee de winstbelastingssystemen van de lidstaten te kampen hebben. De triple CTB zou zelfs de enige weg zijn naar een volledige benutting van het potentieel van de interne markt. Hij zou niet alleen kunstmatige planning en oneerlijke concurrentie tot een einde maken, hij zou ook eerlijke en effectieve belastingheffing garanderen in lijn met economische waardecreatie en de geografische locatie daarvan. De triple CTB zou zelfs economische groei en voorspoed brengen.

... 'silver lining'?

Is de triple CTB de uitweg? De 'silver lining'? Naar mijn mening niet. Als de voorstellen worden aangenomen zoals ingediend, dan zou de Europese vennootschapsbelasting een compleet nieuwe wereld van arbitraire heffing en concurrentie- en planningseffecten op het Europese belastingtapijt brengen.

Deze kwestie zou komen bovenop de kwetsbaarheid van het voorstel voor de meer traditionele BEPS-achtige constructies in relatie tot niet-lidstaten. Het voorgestelde grondslagverdeelmecanisme, zou alleen binnen de EU gelden en niet voorbij de Europese buitengrenzen; de 'water's edge limitation'. Voorbij de buitengrenzen zal de triple CTB functioneren als een klassieke vennootschapsbelasting. In die context zal de Europese vennootschapsbelasting dan ook dezelfde ontwijkingsproblematiek aantrekken als die we in het internationaal belastingrecht gewend zijn.

Het lijkt erop dat toekomstige belastingontwijking binnen de EU onder de triple CTB in twee stappen zal gaan verlopen. Eerst zal de EU-grondslag op traditionele wijze worden uitgehouden met BEPS-achtige ontwijkingsstrategieën over de buitengrenzen heen. De resterende EU-grondslag zal vervolgens via manipulatie van de factoren in de verdeelsleutel worden verschoven naar de laagstbelastende lidstaat. De triple CTB-verdeelsleutel lijkt door gemankeerd systeemontwerp eveneens een loskoppeling te faciliteren van reële input- en outputlocaties enerzijds en geografische toedeling van belastinggrondslag anderzijds.

De verdeelsleutel is zeer kwetsbaar voor manipulatie. De lidstaten lijken onder de richtlijn-tekst bovendien slechts het tarief beschikbaar te hebben om tegen opkomende factormanipulatie in te zetten. Een onfortuinlijke combinatie. Invoering van de triple CTB zou dan namelijk zo maar eens kunnen leiden tot een extreme mobiliteit en elasticiteit van de EU-grondslag. Dit zou een kettingreactie van tariefverlagingen en belastingconcurrentieresponses kunnen opleveren, een explosieve superversnelling van de race naar de bodem binnen de interne markt. Mijn gevoel is dat beleidsmakers dit risico nog niet echt op het netvlies hebben.³

---

³ Zie voor meer technische uitweiding over dit onderwerp de uitgebreide versie van deze rede ([hier](#)) en onderliggende publicaties over het onderwerp: M.F. de Wilde (2018), The CCCTB Relaunch: A Critical

Systeemontwerp

Mijn gevoel zou zijn de weeffouten te verhelpen via fundamenteel en systemisch herontwerp van het heffingsmodel. Belastingheffing begint mijns inziens bij behoorlijk wetgevend systeemontwerp. De morele verplichting bij te dragen aan de financiering van de samenleving behoort naar mijn mening zijn weerslag te vinden in een grondslag in de wet. Een taak voor de wetgevende macht. Daar berust het primaat en naar mijn mening de primaire verantwoordelijkheid om de integriteit van het fiscale stelsel te bewaken.

Het zou niet mijn voorkeur hebben voor het benodigde reparatiewerk uit te wijken naar extensieve interpretatie en toepassing van misbruikdoctrines. Met name als daartoe zou worden uitgeweken naar ambigue, impliciete en nauwelijks objectief kenbare onderliggende ratio's, zoals wellicht de 'locatie van waardecreatie' en de 'borging van onderlinge stelselaansluitingen'. Antimisbruikdoctrines zouden niet beschikbaar mogen zijn als oplapl-middel voor een falend model.

Ongebreidelde inzet van antimisbruikdoctrines maakt van de rechtstoepassing een 'doos van Pandora' met niet veel andere gevolgen dan technische complexiteit, rechtsonzekerheid, 'red tape' en onderaan de streep een willekeurige belastingheffing. En daarmee uiteindelijk een fundamentele ondermijning van de rechtsstatelijkheid, de legitimiteit en de integriteit van het belastingstelsel. Zoals Harris schrijft: *'The charge to tax must fairly fall within the words of the law and, if it cannot, then that is a question for the legislature.'* (2012).

Harmonisatie door competitie

Hoe dan wel? Wat we eerst zouden moeten doen, is de gedachte laten varen dat we het heffingsmodel in harmonie via de bevordering van 'good tax governance' tot gemeenschappelijk voordeel naar een nieuw evenwicht kunnen coördineren. En van het internationale bedrijfsleven ondertussen te verlangen 'in de geest van de wet' fiscaal verantwoord te handelen.

Assessment and Some Suggestions for Modification, in Pasquale Pistone (ed.), *European Tax Integration: Law, Policy and Politics* (The GREIT Series, 11) (p. 35-82), Amsterdam: IBFD; M.F. de Wilde (2018), *Is the ATAD's GAAR a Pandora's Box?*, in Pasquale Pistone, Dennis Weber (ed.), *The Implementation of Anti-BEPS Rules in the EU: A Comprehensive Study* (p. 301-328), Amsterdam: IBFD; M.F. de Wilde (2018), *Comparing Tax Policy Responses for the Digitalizing Economy: Fold or All-in*, *Intertax*, 46 (6/7), 466-475; M.F. de Wilde (2017), *Sharing the Pie: Taxing Multinationals in a Global Market*, Amsterdam: IBFD; M.F. de Wilde (2017), *Tax Competition Within the European Union Revisited: Is the Relaunched CCCTB a Solution?*, in D. Weber en J. van de Streek (eds.), *The EU Common Consolidated Corporate Tax Base: Critical Analysis* (Eucotax) (p. 205-234), Wolters Kluwer, Deventer 2017; M.F. de Wilde (2015), *Tax jurisdiction in a digitalizing economy; why 'online profits' are so hard to pin down*, *Intertax*, 43 (12), 796-803; M.F. de Wilde (2014), *Tax Competition Within the European Union – Is the CCCTB Directive a Solution?*, *Erasmus Law Review*, 7 (1), 24-38, beschikbaar via <http://www.erasmuslawreview.nl>; M.F. de Wilde (2011), *A Step towards a Fair Corporate Taxation of Groups in the Emerging Global Market*, *Intertax*, 39 (2), 62-84; alsmede M.F. de Wilde (2010), *Some thoughts on a Fair Allocation of Corporate Tax in a Globalizing Economy*, *Intertax*, 38 (5), 281-305.

Zo werkt het niet. Belastingen vormen een kostenpost en het besparen op belastingkosten levert naar mijn gevoel minder discussie op dan het besparen op bijvoorbeeld werknemers-salarissen, investeerdersrendementen, leverancierskosten of de verhoging van consumentenprijzen.

Ideeën over fiscaal verantwoord ondernemen, ondersteund door filosofische noties over 'fair share' en de samenleving als 'cooperative venture for mutual advantage' (Rawls, 1999) vind ik oprecht heel mooi, maar ik twijfel aan de haalbaarheid als ik denk aan de 'dog-eat-dog-werkelijkheid' van wispelturige eigenbelangen, geopolitiek, en selectieve moraliteit en verontwaardiging. Als we allemaal werkelijk zo verantwoord zouden willen handelen, en dat ook werkelijk zouden doen, waarom bestaan al die problemen dan? Ik twijfel, maar denk dat het in het echte leven uiteindelijk vooral om competitie en eigenbelang draait. Dáárom zijn we verwickeld geraakt in een belastingconcurrentiespel, een prisoner's dilemma, want geen van de partijen aan de fiscale pokertafel heeft er belang bij niet mee te spelen.

De enige uitweg denk ik is op zoek te gaan naar een model dat tegemoetkomt aan de door eigenbelangen gedreven responses van landen, regio's en bedrijven; een model dat appelleert aan het bereiken van een equilibrium door competitie.

Waar? Bestemmingsland

Als we willen voorkomen dat we onze vennootschapsbelasting of beleidsautonomie naar non-existent concurreren, dan zouden we naar mijn idee *in de eerste plaats* moeten overwegen de winstoerekeningssystematiek 'om te keren' en te transformeren van het huidige oorspronglandgeoriënteerde model naar een model dat grondslag verdeelt over bestemmingsjurisdicties.

In plaats van te kijken naar functielocaties – zoals we thans min of meer proberen – of naar een combinatie van werknemerslocaties en activa-utilisatielocaties enerzijds en afzetlocaties anderzijds – zoals we suggereren te gaan doen onder de 'triple CTB' – zouden we naar mijn mening moeten overstappen naar een verdeelmechanisme dat aanknoopt bij louter de afzetlocaties van de betrokken multinational. Dit, zowel voor nexus- als allocatiedoeleinden. Dit zou de introductie betekenen van een bestemmingslandgeoriënteerde kwantitatieve omzetcriteriaanwezigheidstest – 'factor presence test' – voor heffingsjurisdictievaststellingsdoeleinden en een omzetcriteria gebaseerde grondslagverdeelsleutel – 'sales-only apportionment' – voor grondslagtoewijzingsdoeleinden.

Wie? 'Unitary approach'

In de tweede plaats zouden we denk ik moeten overwegen het systeem van de zelfstandige belastingplicht van lichamen te transformeren in een 'unitary' systeem zonder 'water's edge-beperking'. Met andere woorden: een benadering vergelijkbaar met die bij de 'triple CTB' maar dan op mondiale basis in plaats van alleen binnen de EU, de 'worldwide unitary approach'.

Deze benadering zou meebrengen dat de multinationale onderneming, de economische eenheid, van rechtswege zou worden gezien als de belastingplichtige voor de winstbelasting. De benadering is gelijk aan een grensoverschrijdende mondiale fiscale consolidatie, vergelijkbaar met de fiscale eenheid in de VPB – maar die dan ook over de grens gaat voor zowel buitenlandse dochter- als moedermaatschappijen. De benadering lijkt in zekere zin ook op de toepassing van de global-profit-splitmethode in transfer pricing. Ook die ‘poolt’ de mondiale winst voor winstallocatiedoeleinden. Deze unitary benadering is trouwens zelfs vrij gebruikelijk, in de subnationale winstbelastingssystemen van de Amerikaanse staten. Een bekend voorbeeld is het Californische state-taxationsysteem waar mondiale winstpooling van oudsher wordt toegepast. Dit, zowel als het gaat om de winst van ‘out-of-state’ dochtervennootschappen binnen en buiten de VS als ‘out-of-state’ moedervervennootschappen.

Wat? Economische winst

In de derde plaats zouden we denk ik moeten overwegen over te stappen naar een substantialistisch winstbegrip dat zich richt tot het belasten van economische winsten, bovennormale vermogensrendementen of overwinsten. Een winstbegrip, met andere woorden, dat alleen investeringsrendementen in de heffing betreft voor zover deze het normale rendement, het beleggingsrendement, overstijgt dat bij normaal vermogensbeheer, beleggen, mag worden verwacht. Alleen dan kom je uit op een winstbelasting die louter de vergoeding voor de productiefactor ondernemerschap in de heffing betreft en de vergoedingen voor arbeid – werknemerssalaries – en kapitaal – beleggingsrendement – in aftrek toestaat; een heffing derhalve met een fundament in de economie. In technische zin kan een dergelijke benadering worden bewerkstelligd door een vermogensaftrek te introduceren, een ‘allowance for corporate equity’, een ‘ACE’, ook wel ‘full ACE’ of ‘hard ACE’ genoemd. In de praktijk bestaat in een aantal landen ervaring met een dergelijke vermogensaftrek.

De vaste inrichting, feitelijke leiding, de vennootschappelijke nationaliteit, separate accounting, arm’s length, het nominalistische winstbegrip, de BEPS-maatregelen, GLOBE, de digitale vaste inrichting, we zouden ze in deze benadering allemaal afschaffen, of er niet eens aan beginnen. Hetzelfde zou gelden voor de bronbelastingen en de omzetbelastingachtige varianten daarop.

Inderdaad, we zouden afscheid nemen van de nationale winstbelastingstelsels en de fiscale verdragennetwerken zoals we die kennen. Samen met de problemen die ze oproepen.

Infrastructuur ligt klaar

Interessant is dat de overstap in technische zin niet eens zo heel lastig te bewerkstelligen is. De juridische infrastructuur ligt namelijk al klaar, in de vorm van de CCTB- en CCCTB-richtlijnvoorstellen. Deze behoeven slechts een handvol interventies om de weeffouten uit het systeem weg te nemen. Het voert te ver om daar nu op in te gaan. Voor een overzicht verwijs ik naar de uitgebreide versie van deze rede.

Waarom zouden we dit doen? ‘True Source’?

Waarom zouden we dit doen? Het argument zou bijvoorbeeld niet zijn dat een bestemmingslandgeoriënteerde overwinstbelasting de belastbare grondslag aan die landen ter heffing zou toewijzen waar zich de ‘werkelijke’ locatie van waardecreatie bevindt. Dat zou het model niet doen. Net als trouwens ieder andere grondslagtoerekeningsystematiek.

Inkomen heeft namelijk in geografische zin geen ‘true source’. Dit, om de eenvoudige reden dat inkomen geen geografische kenmerken bevat en dus ook geen geografische locatie heeft. Een ‘correcte’ toerekening van winstbelastinggrondslag in lijn met de ‘werkelijke waardecreatielocatie’ bestaat helemaal niet. Met de mondiale versnippering van productie- en afzetlocaties is ondernemingswinst in geografische zin net zo ‘multinationaal’ als de multinationale onderneming die deze behaalt. En zoals Grinberg terecht schrijft: *‘any exercise to define specific sources of value creation is entirely subjective’* (2018). Dus: als het om de interjurisdictionele toerekening van heffingsgrondslag gaat, dan valt over de verdeelsleutel dus uiteindelijk niet zo heel veel meer te zeggen dan dat de keuze te billijken zal moeten zijn.

Dus, waarom zouden we dit doen?

Dus waarom overwinsten over marktlanden verdelen? Een dergelijke beweging is naar mijn mening uiteindelijk de meest verstandige keuze en op lange termijn misschien zelfs het enige beschikbare alternatief.

Bovendien lijkt het model te voldoen aan de impliciet verlangde randvoorwaarden die vooruitgang op het winstbelastingdossier thans blokkeert. En heel belangrijk: het dient onze eigenbelangen, de eigenbelangen van de individuele lidstaten en de belangen van de EU als geheel.

‘Toegerust’, ‘Autonomie’, ‘Einde race naar de bodem’, ‘Eigenbelang’

Een mondiaal unitary heffingsmodel voor de interne markt dat overwinsten in de belastingheffing betreft en deze ter heffing verdeelt over afzetjurisdicties op basis van omzetverhoudingen, een ‘triple CTB 2.0’, zou:

1. Een systemische belastinghervorming opleveren die is toegerust om de maatschappelijke en sociaal-economische werkelijkheid van vandaag adequaat te ondervangen;
2. De hier voorgestelde triple CTB 2.0 zou de aangetaste beleidsautonomie van de lidstaten op het terrein van de winstbelasting in belangrijke mate herstellen;
3. Het model zou een einde maken aan het belastingconcurrentiespel en de daarmee gepaard gaande race naar de bodem en;
4. De hier voorgestane triple CTB 2.0 zou de binnenlandse economieën van de individuele EU-lidstaten en de interne markt als geheel vanuit fiscaal oogpunt extreem concurrerend maken, gedurende de transitieperiode waarin een door concurrentie gedreven nieuw evenwicht tot stand komt.

Hoe zou Europa moeten reageren?

Hoe zou 'Europa' moeten reageren op de maatschappelijke roep om een integer en adequaat functionerend vpb-stelsel voor de interne markt?

Mijn idee zou zijn de voorliggende CCTB- en CCCTB-richtlijnvoorstellen om te vormen naar een heffingsmodel dat de mondiale economische winsten van de multinational in de belastingheffing betreft en de grondslag over landen verdeelt op basis van een bestemmingslandgeoriënteerde omzetsleutel: de 'CCCTB 2.0'. De EU-lidstaten zouden zelf het tarief vaststellen over de hun toebedeelde belastinggrondslag.

Dit heffingsmodel zou een einde maken aan de fiscale beïnvloeding van financierings- en investeringsvoortgangsbeslissingen en investeringslocatiebeslissingen. De belasting zou moeilijk te bespelen zijn. De vraagzijde ligt namelijk buiten de invloedssfeer van de multinationale onderneming. Hij kan afzetlocaties niet sturen en de grondslagallocatie op die basis dan ook niet beïnvloeden. De EU-lidstaten zouden hun autonomie herwinnen om hun tarieven vast te stellen op het niveau dat zij wenselijk achten. De race naar de bodem zou binnen de EU een halt worden toegevoerd.

De impasse waarover ik sprak is te doorbreken. Als de EU, of een aantal samenwerkende lidstaten, als eerste zou bewegen, dan zouden andere landen of regio's, door eigenbelang gedreven, worden aangemoedigd te volgen. Ze zouden geen andere keus hebben. De neutraliteitsbevorderende kenmerken van het model zouden het internationale bedrijfsleven stimuleren het te omarmen en lobbymatig in te zetten op een zo snel mogelijke transitie.

De beweging zou een door competitieve responses gedreven transitie initiëren richting mondiale omarming van bestemmingslandgeoriënteerde overwinstbelastingen: 'harmonisatie door competitie'. Als innovatorregio zou de EU het grootste economische voordeel hebben gedurende de transitieperiode waarin de winstbelastingssystemen van landen evolueren richting het equilibrium waarin bestemmingslandgebaseerde winstbelastingen de mondiale standaard vormen.

Eindpunt zou een nieuw fiscaal paradigma zijn van een internationale belastingarchitectuur die neutraal en nondiscriminatoire functioneert aan de aanbodzijde. Een uitkomst die een werkelijk billijke en economisch efficiënte systeemoplossing biedt voor de 'BEPS-problematiek'.

Fantasie? Wie weet. Hier een overzicht van de verdeelsleutels in de Amerikaanse subnationale winstbelastingssystemen van de Amerikaanse staten per 1 januari dit jaar. Wat valt op?⁴

---

⁴ Zie <https://www.taxadmin.org/assets/docs/Research/Rates/apport.pdf>

Tabel 1 State apportionment corporate income of (Formulas for tax year 2019 -- as of January 1, 2019)

Alabama *	Double wtd Sales	Montana*	3 Factor
Alaska*	3 Factor	Nebraska	Sales
Arizona*	Sales/Double wtd Sales	Nevada	No State Income Tax
Arkansas *	Double wtd Sales	New Hampshire	Double wtd Sales
California *	Sales	New Jersey	Sales
Colorado *	Sales	New Mexico*	Sales
Connecticut	Sales	New York	Sales
Delaware (3)	75% Sales, 12.5% Property	North Carolina*	Sales
	& Payroll	North Dakota*	3 Factor/Sales
Florida	Double wtd Sales	Ohio	N/A (2)
Georgia	Sales	Oklahoma	3 Factor
Hawaii *	3 Factor	Oregon	Sales
Idaho *	Double wtd Sales	Pennsylvania	Sales
Illinois *	Sales	Rhode Island	Sales
Indiana	Sales	South Carolina	Sales
Iowa	Sales	South Dakota	No State Income Tax
Kansas *	3 Factor	Tennessee	Triple wtd Sales
Kentucky *	Sales	Texas	Sales
Louisiana	Sales	Utah	Sales
Maine *	Sales	Vermont	Double wtd Sales
Maryland(4)	66.6% Sales, 16.6% Property	Virginia	Double wtd Sales/Sales
	& Payroll	Washington	No State Income Tax
Massachusetts	Sales/Double wtd Sales	West Virginia*	Double wtd Sales
Michigan	Sales	Wisconsin*	Sales
Minnesota	Sales	Wyoming	No State Income Tax
Mississippi	Sales/Other (1)	Dist. of Columbia	Sales
Missouri *	3 Factor/Sales (5)		

Source: Compiled by FTA from state sources. Notes:

The formulas listed are for general manufacturing businesses. Some industries have a special formula different from the one shown.

* State has adopted substantial portions of the UDITPA (Uniform Division of Income Tax Purposes Act). Slash (/) separating two formulas indicates taxpayer option or specified by state rules.

3 Factor = sales, property, and payroll equally weighted. Double wtd Sales = 3 factors with sales double-weighted
Sales = single sales factor

(1)Mississippi provides different apportionment formulas based on specific type of business. A single sales factor formula is required if no specific business formula is specified.

(2)Ohio Tax Department publishes specific rules for situs of receipts under the CAT tax.

(3)Delaware are phasing in a single sales factor for businesses through 1/1/2020.

(4)Maryland is phasing in a single sales factor for tax years after 2022.

(5)Missouri will use a single sales factor only for tax years 2020.

Sales

Inderdaad: sales. De transitie die ik net noemde heeft al eens plaatsgevonden. In de VS. Toen de eerste Amerikaanse staat, Iowa, ging, moest de rest mee. En ik zie geen enkele reden waarom dit zich op mondiaal niveau niet zou kunnen herhalen. De concurrentiebelangen liggen internationaal veel scherper dan binnen de VS tussen de Amerikaanse staten.

Van belang is dat we ons moeten realiseren dat als een ander zou gaan, en eerder dan wij, dan zullen we niet anders kunnen dan mee gaan. Maar dan zitten we dus wel op de bagagedrager. Het heeft trouwens niet eens zo veel geschied. Voorafgaand aan de Amerikaanse belastinghervorming lag in 2016 in de VS een voorstel voor een 'destination based cash flow tax'. Ze zijn daar verder dan wij.

Verfrissend en innovatief

Hoe dan ook, vandaag is de EU in de gelegenheid een model alleen gebaseerd op omzet te omarmen, eigentijds gemodelleerd met een vermogensaftrek en grondslagtoewijzing aan marktjurisdicties. De hier voorgestane versie van de 'triple CTB', de 'CCCTB 2.0', zou een verfrissende en innovatieve oplossing betekenen voor het misschien wel grootste probleem in de hedendaagse vennootschapsbelasting: de vraag hoe we de multinationale onderneming over zijn investeringsrendementen zouden moeten belasten in een globaliserende en digitaliserende marktomgeving. *Om de toekomst; 'VPB 2.0': 'overwinsten naar marktlanden'.*

Auteur

Maarten de Wilde (e-mail: dewilde@law.eur.nl) is hoogleraar Internationaal en Europees Belastingrecht aan de Erasmus School of Law van de Erasmus Universiteit Rotterdam. Daarnaast is Maarten verbonden aan Loyens & Loeff en het Africa-Europe Partnership Institute for Capacity Building and Human Resource Development (AEPICAB). Maarten sprak deze inaugurele rede uit op woensdag 22 mei 2019 bij de openbare aanvaarding van zijn ambt. De uitgebreide versie van zijn oratie vindt u [hier](#)⁵ (Nederlandstalig) en [hier](#)⁶ (Engelstalig), een samenvattend verslag [hier](#)⁷.

---

⁵ [https://www.nlfiscaal.nl/fiscanet/pf.nsf/files/oratie_de_wilde.pdf/\\$file/oratie_de_wilde.pdf?openelement](https://www.nlfiscaal.nl/fiscanet/pf.nsf/files/oratie_de_wilde.pdf/$file/oratie_de_wilde.pdf?openelement)

⁶ : https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3424681

⁷ : https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3424681

Literatuur

- Grinberg, Ita, 2018, International Taxation in the Era of Digital Disruption: Analyzing the Current Debate, mimeo, Georgetown University Law Center, beschikbaar via <https://scholarship.law.georgetown.edu/facpub/2118/>, p. 19.
- Harris, P., 2012, *The CCCTB GAAR: A Toothless Tiger or Russian Roulette?*, in: D. Weber (ed.), *CCCTB Selected Issues*, Wolters Kluwer, p. 294.
- Rawls, John, 1999. A Theory of Justice, p. 4, http://www.consiglio.regione.campania.it/cms/CM_PORTALE_CRC/servlet/Docs?dir=docs_biblio&file=BiblioContenuto_3641.pdf,
- Wilde, M.F. de, en C. Wisman, C., 2019, OESO-consultatie digitale economie: 'grondslagherverdeling' en 'ik belast wat jij niet doet?', NLF-W 2019/1.